Vol 44
Nru 219
Jannar - Marzu 2023

L-ART Imqaddsa

RIVISTA BIBLIKA

L-ISPIRTU S-SANTU FL-EVANĠELJU SKONT SAN ĠWANN

Rev Dr Martin Micallef OFMCap

Il-kelma bil-Grieg għall-Ispirtu hija *pneuma* tagħmel parti mill-vokabularju teoloġiku tal-Evanġelju skont San Ġwann, fejn tintuża għal tant drabi b'referenza għall-Ispirtu ta' Alla, għalkemm xi drabi tintuża għall-ġewwieni tal-bniedem. Meta San Ġwann juża din il-kelma b'referenza għall-Ispirtu ta' Alla, nistgħu ngħidu li juża b'erba' modi differenti. (i) L-Ispirtu huwa l-qawwa ta' Alla mogħti lill-bniedem. (ii) L-użu tal-kelma "Spirtu" hija marbuta mal-preżenza ta' Alla li twassal għall-ħajja ġdida f'dawk li jemmnu. (iii) Din il-ħajja ġdida hija ppreżentata bħala "twelid." (iv) Il-kelma "pneuma" hija użata f'rabta mal-kelma *parakletos*, l-avukat, dak li jgħinek, imsejjaħ "l-Ispirtu tal-Verità," għalkemm fi Ġw 14:26, l-avukat hu msejjaħ "l-Ispirtu s-Santu."

F'dan l-artiklu sejrin naraw l-użu tal-kelma *pneuma* fl-Evanġelju skont San Ġwann. B'dan il-mod inkunu nistgħu nkomplu napprezzaw it-teoloġija profonda ta' dan l-Evanġelju ppreżentata permezz tan-narrativa li hija differenti minn dik tal-Evanġelji Sinottiċi.

L-Ispirtu s-Santu li baqa' fuq Ġesù

L-ispirtu jissemma sa mill-bidu nett tal-Evanġelju skont San Ġwann f'rabta mal-figura ta' Ġwanni l-Battista. L-Evanġelista San Ġwann, f'xebh mal-Evanġelji l-oħra, jibda l-ministeru ta' Ġesù f'rabta ma' Ġwanni l-Battista. Nistgħu ngħidu li f'kull Evanġelju hemm referenza għall-Ispirtu f'dawn il-ġrajjiet marbutin mal-Battista. Minkejja dan, ir-Raba' Evanġelista żviluppa u addatta din it-tradizzjoni dwar Ġwanni l-Battista skont l-għan li għalih kien qed jikteb.[1]

L-Evanġelista San Ġwann jippreżentalna lil Ġwanni l-Battista li ra lil Ġesù għaddej. Lid-dixxipli tiegħu Ġwanni jgħidilhom hekk: "Dan hu li għalih għedtilkom, 'Warajja ġej bniedem li hu aqwa minni, għax kien qabli. Anqas jien stess ma kont nafu; imma jien għalhekk ġejt ngħammed bl-ilma, biex hu jkun mgħarraf lil Israel.' U Ġwanni xehed għalih u qal: 'Jiena rajt l-Ispirtu nieżel mis-sema bħal ħamiema u joqgħod fuqu.'"[2] Imbagħad inkomplu naqraw: "Tabilħaqq, anqas jien ma kont nafu; imma dak li bgħatni ngħammed l-ilma, hu stess qalli, 'Fuq min tara l-Ispirtu jinżel u joqgħod, dak hu li jgħammed bl-Ispirtu s-Santu.'"[3]

Mela Ġwanni l-Battista mhux biss ra l-Ispirtu niżel fuq Ġesù, imma jenfasizza wkoll li l-Ispirtu "baqa'" fuq Ġesù. L-użu tal-verb "baqa'" - bil-Grieg: *menein* - huwa wieħed importanti f'dan l-Evanġelju, tant illi jintuża daqs erbgħin darba f'dan l-Evanġelju.[4] Aktarx li r-referenza għall-Ispirtu li niżel u "baqa" fuq Ġesù sservi biex turi li Ġesù kien tassew il-mibgħut tal-Missier, u allura dak kollu li għamel u qal kien ġej bil-qawwa tal-Missier. F'dan l-ewwel użu tal-kelma "tibqa'" f'rabta mal-Ispirtu li niżel fuq Ġesù, l-Evanġelista

diġà mela qed jurina, kif li "tibqa'" hija azzjoni li tappartjeni lir-realtà divina.[5] Fil-fatt, aktar ma' dan l-Evanġelista juża dan il-verb, aktar jieħu tifsira simbolika milli fiżika.[6]

Fil-Kummentarju tiegħu fuq l-Evanġelju skont San Ġwann, San Ċirillu ta' Lixandra, jikkumenta fit-tul fuq dan il-vers b'referenza għall-Ispirtu li "niżel" u "baqa'" fuq Ġesù. San Ċirllu jagħmel dan bl-użu tat-tipoloġija ta' Adam sabiex juri li l-Iben ta' Alla wera li kien it-Tieni Adam meta sar bniedem, irċieva l-Ispirtu bħala bniedem sabiex l-ewwel iqaddes l-umanità tiegħu u bħala konsegwenza jqaddes il-kumplament tal-umanità.[7]

Twelid mill-ilma u l-Ispirtu

L-Ispirtu jerġa' jissemma f'wieħed mill-episodji li nsibuh irrakkuntat biss f'dan l-Evanġelju: il-laqgħa bejn Ġesù u Nikodemu li sseħħ bil-lejl. Fid-djalogu bejn dawn iż-żewġ personaġġi, Ġesù jispjega lil Nikodemu l-bżonn li jibda jirraġuna b'mod differenti. "Tassew tassew ngħidlek li jekk wieħed ma jitwelidx mill-ġdid/għoli (bil-Grieg: *anothen*), ma jistax jara s-Saltna ta' Alla."[8] Nikodemu ma jifhimx il-kliem ta' Ġesù, minħabba t-tifsira doppja tal-kelma bil-Grieg: *anotem.* Hekk fil-fatt turi t-tweġiba tiegħu għal dan il-kliem:

"Kif jista' wieħed jitwieled wara li jkun xjieħ? Jista' forsi jerġa' jidħol f'ġuf ommu jitwieled?"[9]

Bi tweġiba, Ġesù juża kliem differenti minn dak ta' qabel: "Tassew tassew ngħidlek, li jekk wieħed ma jitwelidx mill-ilma u l-Ispirtu, ma jistax jidħol fis-Saltna ta' Alla."[10] Ninnutaw kif hawnhekk Ġesù jibdel il-kelma li uża fil-v.3 "mill-ġdid/mill-għoli" għal li titwieled "mill-ilma u l-Ispirtu." F'dan il-każ, mela, li titwieled mill-ġdid mhijiex xi ħaġa li tiddependi mill-bniedem kif ħaseb Nikodemu. Hawn min jinterpreta dan il-kliem bħala referenza għall-magħmudija – l-ilma

u l-ispirtu – bħala twelid spiritwali għall-ħajja ġdida.[11]

L-użu ta' kliem b'aktar minn tifsira waħda jkompli fl-istess silta meta Ġesù jgħid lil Nikodemu: "La tistagħġibx jekk jiena għedtlek li jeħtiġilkom titwieldu mill-ġdid. Ir-riħ (*pneuma* – spirtu) fejn irid jonfoħ; tisma' ħossu, imma ma tafx mnejn hu ġej jew fejn hu sejjer. Hekk jiġri minn kull min jitwieled mill-Ispirtu."[12] Dan il-kliem jenfasizza n-natura misterjuża tal-Ispirtu. Il-bniedem ma jistax jifhem jew jaħkem ir-riħ, imma jista jesperjenzah jew iħoss l-effetti tiegħu. Hekk ukoll, fir-rigward tal-Ispirtu, aħna nistgħu biss inħossu l-effetti tiegħu.[13]

Tqim lil Alla fl-Ispirtu u l-verità

Fil-kapitlu 4, l-Evanġelista San Ġwann jirrakkonta l-ġrajja tal-laqgħa ta' Ġesù mal-mara Samaritana. Ġesù jiftaħ id-djalogu meta jitlob lil din il-mara tatih jixrob, sakemm imbagħad igħidilna: "Kieku kont taf id-don ta' Alla u min hu dak li qiegħed jgħidlek, 'Agħtini nixrob,' kieku int kont titolbu, u hu kien jagħtik ilma ħaj."[14] Bħal Nikodemu, din il-mara, ma tifhimx il-kliem ta' Ġesù, tant illi hija tagħmel din ir-reazzjoni: "Sinjur, mnejn se ġġib l-ilma ħaj jekk anqas biex timla ma għandek u l-bir huwa fond?"[15] Għal dan il-kliem, Ġesù jweġibha: "Kull min jixrob minn dan l-ilma jerġa' jagħtih l-għatx; imma min jixrob mill-ilma li nagħtih jien qatt iżjed ma jkun bil-għatx. L-ilma li nagħtih jien isir fih għajn tal-ilma li jwassal sal-ħajja ta' dejjem."[16]

Minkejja li Ġesù jwiegħed "ilma ħaj" lil din il-mara, hawnhekk huwa jibqa' ma jispjegax it-tifsira ta' din l-espressjoni. Huwa l-Evanġelista li jagħmel dan f'kumment li jinkludi aktar tard fil-Kapitlu 7, fejn naqraw: "Fl-aħħar jum tal-festa, il-jum l-aktar solenni, Ġesù qam jgħid b'leħen għoli: 'Min jieħdu l-għatx, jiġi għandi u jixrob. Kif tgħid l-Iskrittura, min jemmen fija, minnu joħorġu xmajjar ta' ilma ħaj.' Dan qalu għall-Ispirtu li kellhom jirċievu dawk li jemmnu fih, għax l-Ispirtu kien għad ma ngħatalhomx, billi Ġesù kien għadu ma ġiex igglorifikat.'"[17]

Fid-dawl ta' dan il-kliem, mela, nifhmu li r-referenza għall-Ilma Ħaj li Ġesù wiegħed lill-mara Samaritana, hija waħda li tirreferi għall-Ispirtu. Filwaqt li hawnhekk l-evanġelista jsolvina l-problema dwar it-tifsira tal-ilma ħaj b'referenza għall-Ispirtu, fl-istess ħin huwa joħloq diffikultà oħra: x'kien qed ifisser meta qal li l-Ispirtu kellu jingħata meta Ġesù jiġi igglorifikat?

X'ifisser tkun igglorifikat? Għall-Evanġelista San Ġwann, Ġesù jiġi igglorifikat fuq is-salib għax dan hu mument li fih Ġesù jirritorna għand il-Missier, fil-glorja li kellu sa minn dejjem.[18]

Baxxa rasu u radd l-ispirtu

Dan iġibna għall-mistoqsija: kif Ġesù jagħti l-Ispirtu – "l-ilma ħaj" – minn fuq is-salib, jiġifieri fil-waqt meta Ġesù kien igglorifikat? San Ġwann jiddeskrivi l-mewt ta' Ġesù b'dan il-mod straordinarju: "Wara dan, Ġesù, billi issa kien jaf li kollox kien mitmum, biex isseħħ l-Iskrittura qal: 'Għandi l-għatx!' Kien hemm bieqja mimlija bil-ħall; huma xarrbu sponża bil-ħall, waħħluha ma' qasba tal-issopu, u ressquhielu lejn ħalqu. Kif Ġesù ħa l-ħall, qal: 'Kollox hu mitmum!' Imbagħad mejjel rasu u radd ruħu."[19]

L-Evanġelista San Ġwann qatt ma jgħidilna b'mod espliċitu li Ġesù miet. Minflok, huwa juża espressjonijiet oħra biex ifisser dan, kif turina l-espressjoni ""Mejjel rasu u radd l-ispirtu" (bil-Grieg: *paredoken ho pneuma*). F'kelma oħra, dan l-Evanġelista qed igħidilna li Ġesù "spira" jiġifieri ħa l-aħħar nifs u allura miet. Imma l-użu ta' din l-espressjoni hawnhekk, tieħu tifsira aktar profonda hekk kif l-Evanġelista juża l-kelma "pneuma" bl-artiklu definittiv" – "l-ispirtu" mal-verb "ta" (bil-Grieg: *paradidomai*).

Dan jurina kif dak li suppost kien ġisem mejjet, fil-fatt kien qed jagħti l-ħajja. Dan kien il-mument fejn Ġesù kien qed jiġi gglorifikat minn fuq is-salib. Dan kien il-mument fejn Ġesù kien qed itemm il-wegħda tiegħu li jagħti l-Ispirtu meta jkun igglorifikat. San Ġwann mela, hawnhekk juża espressjoni ambigwa. Min-naħa jurina li Ġesù miet, min-naħa l-oħra qed jgħidilna li dan kien il-mument meta Ġesù kien qed jagħti "l-Ispirtu."[20]

Nefaħ fuqhom

Fi Ġw 20:19-23 naqraw kif fl-ewwel jum tal-ġimgħa, id-dixxipli kienu miġburin flimkien bil-bibien magħluqa minħabba l-biża' tal-Lhud. Kristu Rxoxt jidhrilhom u jgħidlhom: "Il-paċi magħkom"[21] u wara li urihom il-marki tal-pjagi reġa' qalilhom: "Il-Paċi magħkom."[22] L-Evanġelista mbagħad jinnnota s-sentiment ta' ferħ li ħakem lid-dixxipli meta dawn raw lil Ġesù.[23] Fil-vers ta' wara naqraw: "Ġesù tenna jgħidilhom: 'Is-Sliem għalikom! Kif il-Missier bagħat lili, hekk jien nibgħat lilkom' Kif qal hekk, nefaħ fuqhom u qalilhom: 'Ħudu l-Ispirtu s-Santu.'"[24]

Qabel ma Ġesù nefaħ fuq id-dixxipli l-Ispirtu, huwa fakkarhom fi prinċipju li nsibuh dejjem preżenti f'dan l-Evanġelju: Ġesù hu l-mibgħut tal-Missier. Dan il-prinċipju, Ġesù issa kien qed jgħaddih lid-dixxipli fir-relazzjoni tagħhom miegħu: "Kif il-Missier bagħat lili, hekk jien nibgħat lilkom."[25] Qabel ma jibgħathom għall-missjoni li kienet tħejjiet għalihom, id-dixxipli kellhom bżonn il-qawwa tal-Ispirtu li jiġi mogħti lilhom b'ġest li Ġesù jagħmel meta naqraw li "nefaħ fuqhom."[26]

Hawnhekk jidher li għandna referenza għal dak li naqraw f'Ġen 2:7 fejn il-Mulej Alla nefaħ in-nifs tal-ħajja fuq il-bniedem. Hekk ukoll f'Eżek 37:9 naqraw dwar il-wied mimli għadam niexef li fuqhom il-Muelj nefaħ in-nifs tiegħu biex ta l-ħajja lil dan l-għadam bla ħajja.[27] B'dan l-isfond, irridu nippruvaw nifhmu kif in-nifs li Kristu Rxoxt nefaħ fuq id-dixxipli, kien qed joħloq minnhom ħolqien ġdid – it-twelid ġdid li Ġesù kien tkellem fuqu ma' Nikodemu.[28]

Kif rajna mela l-Ispirtu huwa wieħed mit-temi teoloġiċi li l-Evanġelista jiżviluppa matul in-narrativa tiegħu, mill-bidu sal-aħħar. Huwa jagħmel dan billi juża l-kelma *pneuma* f'rabta' ma' kelmiet oħra li jieħdu tifsira simbolika għall-Ispirtu. Aktar ma niskopru t-tifsir ta' dan il-lingwaġġ simboliku,

aktar inkunu nistgħu napprezzaw il-mod uniku u sabiħ li bih dan l-Evanġelista jurina min hu u x'jagħmel fina l-Ispirtu.

Referenzi

1 Dwar il-mod kif l-Evanġelju skont San Ġwann jitkellem dwar Ġwanni l-Battista ara, Robert L. Webb, John the Baptizer and Prophet: A Socio-Historical Study. Journal for the Study of the New Testament: Supplement Series 62 (Sheffield: Sheffield Academic Press 1991).

2 Ġw 1:39-32.

3 Ġw 1:33.

4 Ara F. Hauck, "meno," f'Theological Dictionary of the New Testament, ed. Gerhard Kittel (Grand Rapids/MI: Eerdmans, 1967), 4: 574-576.

5 Dwar dan il-punt ara Dorothy A. Lee, Flesh and Glory: Symbolism, Gender and Theology in the Gospel of John (New York: Crossroad, 2002), 89.

6 Ara l-użu ta' dal-verb menein fi Ġw 6:27.56 fejn it-tifsira tiegħu tingħaqad ma' tifsiriet sagramentali: Ġesù li hu fid-dixxipli u d-dixxipli f'Ġesù. Ara wkoll Ġw 15, fejn it-tixbiha tad-Dielja Vera tistrieħ ħafna fuq l-użu ta' dan il-verb f'rabta ma' Ġesù mad-dixxipli u viċi-versa. Ara Melvin R. Hillmer, "They Believed in Him: Discipleship in the Johannine Tradition," f'Patterns of Discipleship in the New Testament, ed. Richard N. Longenecker (Grand Rapids/MI: Eerdmans, 1996), 84-89.

7 Ara Cirillo di Alessandria, Commento al Vangelo di Giovanni. Collana di Testi Patristici 111 (Roma: Città Nuova, 1994), 1:187-202. Ara wkoll, Robert L. Wilken, The Interpretation of the Baptism of Jesus in the Later Fathers, Studia Patristica 11 (1967): 268-277.

8 Ġw 3:3.

9 Ġw 3:4.

10 Ġw 3:5.

11 Ara d-diskussjoni f'Santi Grasso, Il Vangelo di Giovanni, commento esegetico e teologico (Roma: Città Nuova, 2008), 151-154.

12 Ġw 3: 7-8.

13 Dwar dan ara Dorothy A. Lee, Symbolic Narratives of the Fourth Gospel: The Interplay of Form and Meaning. JSNTSS 95 (Sheffield: Sheffield Academic Press, 1994), 46.

14 Ġw 4:10.

15 Ġw 4:11. Għall-kuntrast bejn Nikodemu u din il-mara ara Mararet M. Beirne, Women and Men in the Fourth Gospel: A Genuine Discipleship of Equals. JSNTSS 242 (Shefflied: Sheffield Academic Press, 2003), 67-104.

16 Ġw 4:13-14.

17 Ġw 7:37-39.

18 Dwar it-tifsira tal-passjoni u l-mewt ta' Ġesù bħala l-mument tal-glorifikazzjoni tiegħu skont il-ħsieb ta' San Ġwann ara, William Loader, Jesus in John's Gospel: Structure and Issues in Johannine Christology (Grand Rapids/MI: Eerdmans, 2017), 213-281.

19 Ġw 19:28-30.

20 Dwar din it-tifsira doppja ta' Ġw 19:30 ara P. Létourneau, "Le double don de l'Esprit et la christologie du quartrième évangile," Science et Esprint 44 (1992): 281-306; Ignace de la Potterie, "Parole et Esprit dans S. Jean," f' L'Évangile de Jean: Sources, redaction, théologie, ed. M. de Jonge, BETL 44 (Gembloux: Duculot, 1977), 195-201.

21 Ġw 20:19.

22 Ġw 20:21.

23 Ara Ġw 20:20.

24 Ġw 20:21-22.

25 Ġw 20:21. Dwar dan il-prinċipju f'rabta mad-dixxipulat fl-Evanġelju skont San Ġwann ara, Andreas J. Köstenberger, The Missions of Jesus and the Disciples according to the Fourth Gospel (Grand Rapids/MI: Eerdmans, 1998), 190-197.

26 Ġw 20:22. Xi studjużi jinnegaw Ġw 19:30 bħala l-mument tal-għoti tal-Ispirtu fl-Evanġelju skont

San Ġwann, u minflok iżommu biss Ġw 20:22 bħala l-mument veru fejn Ġesù ta l-Ispirtu lid-dixxipli. Ara d-diskussjoni f' Gary M. Burge, The Anointed Community: The Holy Spirit in the Johannine Tradition (Grand Rapids: Eerdmans, 1987), 116-131, 147-149.

27 Ara Rekha M. Chennattu, Johannine Discipleship as a Covenant Relationship (Peabody, Massachusetts: Hendrickson, 2006), 161-163, fejn jiġi diskuss dan l-isfont tat-Testment il-Qadim f'termini tal-Patt.

28 Ara Ġw 3:5.